

Udsigt over det 6,5 tdr. land store udstillingsareal vest for Nørregade. I billedets venstre kant ses det nye alderdomshjem (nu Mødestedet), som indvies 23. november 1926.

stede. Om formiddagen besøgte det skrivende folk Fugdøl Mosebrug, der siden sin start i 1918 havde omsat ca. 300 mio. tørv eller 135 tons, og beså afgravede arealer omdannet til frugtbar eng.

Resultatet af denne charmeoffensiv udeblev ikke. Arkivets udklipssamling vidner om megen stor villighed til udførligt at berette om Grindstedes forberedelser og den by, som de besøgende ville få at se, når amtsudstillingen åbnede.

Opkomlingen Grindsted præsteret næsten det umulige

Økonomisk bar satsningen frugt med overskud på udstillingens regnskab. Den tegnede garantisum på 22.500 kr. - heraf en kommunegaranti på 3.000 kr. - blev unødvendig. Overskuddet på 7.000 kr fordeltes med et beløb til teknisk skole, amtets håndværkerforeninger samt lokale foreninger og institutioner. Opkomlingen havde præsteret næsten det umulige.

Hvor stor omvæltningen på disse kanter havde været blev udtrykfuldt udtalt af skræddermester Jensen under middagen i teatersalen på åbningsaftenen. Han havde, sagde han, været i byen i 40 år, og ”da han kom, var der kun en håndværker. Det var hans læremester. Nogle år senere kom en smed, han kunne ikke eksistere. Da han flyttede derfra, sagde han, at der skulle komme to sole på himlen, inden der igen skulle komme en smed til Grindsted”.

Amtsudstilling 1926 Grindsted

Finn Hauge Hansen
Grindsted Lokalhistoriske Arkiv

Amtsudstillingen 1926 3. – 11. juli i Grindsted

Grindsted Lokalhistoriske Arkiv har i dette forår udstillet billeder fra den store Midtjydske Udstilling i 1936 dels i Billundcentret og i Magion, ligesom der i JyskeVestkysten har været bragt en fyldig artikel samt nogle billeder om selve begivenheden. Også Billund museum vil her i sommer gøre brug af lokalarkivets initiativ.

Men Grindsted var allerede omfattende udstillingsby i 1926. Dengang med Amtsudstillingen for i første række Ribe amt. På mange måder var det konceptet herfra, der helt bevidst blev genbrugt i større skala i 1935, da man besluttede at afholde Midtjydske Udstilling.

Derfor skal i det følgende Amtsudstillingen og den satsning stationsbyen Grindsted dengang lagde for dagen præsenteres. Som i 1936 var det en chance for at skabe noget mere omsætning for det lokale erhvervsliv i en krisetid med svigtede afsætning.

Amtsudstillingens præsident og amtmand for Ribe amt P. Herschend beskrev ved åbningen den 3. juli den ihærdighed, hvormed der var blevet arbejdet for at udvikle Ribe amt og den udfordring, der lå i tiden:

”Enhver, der kender blot lidt til den vældige udvikling, der er at notere for dette amts vedkommende i det sidste halve århundrede, ved, at denne udvikling er

Æresport ved viadukten på Vejlevej - en af de 3 æresporte, der fører ind til byen - de 2 andre er ved Koldingvej og Vardevej.

dømt. Kun amtets største stationsby Vejen afslog at deltage, uden at håndværksformanden der dog ville dømme udstillingen ude.

En standspligt at støtte amtsudstillingen

I en skrivelse til potentielle udstillere pegede forretningsudvalget og den nyvalgte komite på, at det nu var tid til ved en udstilling at få efterprøvet, om landhåndværkets uddannelse, leveringsdygtighed og frembringelser var fuld på højde ”med de krav nutiden stiller til det faglige. Landbruget var nok i god udvikling med hensyn til forandrede driftsmåder og forbedrede driftsredskaber, men det var vigtigt at gøre sig bekendt med de nyeste metoder.

At der var en vis dækning for forhåbningerne fremgik af, at Ribe amts Mejeriforening ville afholde en smørustilling, og at hedeselskab og hedebrug ville blive inviteret til at udstille. Skrivelsens afsendere var derfor forvisset om, at modtagerne ville gøre deres til at udbrede interessen for udstillingen i så vide kredse som muligt, idet det måtte opfattes som en standspligt at støtte den. Mislykkedes udstillingen ville det ”under de foreliggende forhold være til stor skade for standen”. Beroligende sluttede skrivelsen dog med, at et eventuelt under-skud på amtsudstillingen ikke kunne pådrage udstillere og komitede medlemmer et økonomisk ansvar.

Udstillingens lokale opbakning og professionalisme

Lokale folk med kreative evner påtog sig at udforme informationsmateriale. Jørgen Glavind tegnede en oblat med byens silhuet, som blev trykt i 50.000 stk. og var beregnet til at sætte på breve og andre tryksager. Stationsforstander Kruse udarbejdede hovedplakaten med hovedbygningen, hvortil førte jernbanespor fra de seks byer, som Grindsted var fast forbundet med. Plakaten blev trykt i 1000 stk. og opsat på over 60 jernbanestationer samt andre passende steder i Ribe, Ringkøbing og Vejle amter. En platte med motiv af Jørgen Glavind reklamerede også for udstillingen. Byens arkitekt Schiørring stod for hele anlægget af arealet og lokale håndværkere for byggerierne.

En måned før åbningen udkom udstillingens program med en historisk artikel af sagfører Brøndberg –Jørgensen, hvori han præsenterede stationsbyen under overskriften ”Opkomlingen Grindsted i lømmelalderen” og bad om overbærenhed for de mangler, der endnu prægede byen ”taget alder og ungdom i betragtning”. Samtidig var dagbladene inviteret til Grindsted for at se udstillingsområdet og høre om de forskellige arrangementer, der ville blive afholdt. En lille bil-tur i omegnen blev det også til, bl.a. med besøg på ”Gyttegård” og orientering om ”plantningssagens betydning”. På åbningsdagen var pressen igen talrigt til

Kronprins Frederik vises rundt på Amsudstillingen af amtmand P. Herschend .

under Midtjyds Udstilling, som blev gennemført og støttet af de samme lokale kræfter og samme stiftamtmand og politimester.

Grindsted som foregangsby i Ribe amt

Alt i alt godt skuldret af en lille by som Grindsted dengang var med sine ca. 1800 indbyggere. Der var virkelig blevet arbejdet med sagen. Siden november året før havde et forretningsudvalg i Grindsted og komiteemedlemmer fra de andre stationsbyers håndværk og landbrug været aktive med at planlægge og markedsføre udstillingen, der skulle vise, at de på ingen måde stod til bage for byerne.

Ideen til en amtsudstilling blev forelagt på et velbesøgt borgermøde af Grindstedes erhvervsforeninger. Et udvalg havde besøgt Brenderup og Brædstrup for at undersøge om det var realistisk at etablere en sådan udstilling og var optimistisk vendt hjem med, at det kunne gøres og endda for færre penge end i 1923, hvor Brenderup havde haft fornøjelsen, da der siden var sket et betydeligt prisfald på grund af den stærke krone. Der var ophængt tegninger af udstillingsbygninger og udarbejdet et budget, der balancerede med godt 40.000 kr. Ideen blev godt modtaget, og udvalget fik bemyndigelse til at arbejde videre med sagen overfor de andre stationsbyer i amtet for at sikre deres tilslutning. I en indbydelse til de 64 sogne anmodede udvalget disse erhvervsforeninger om at vælge repræsentanter. På et møde i Grindsted blev der valgt medlemmer til at indgå i en udstillingskomite samt virke for at udstillere meldte sig og dermed få deres produkter be-

båret af et meget intensivt arbejde, et arbejde, der har krævet ikke blot flid og sej udholdenhed, men også ofre på mange måder. Imidlertid har arbejdet gennem tiderne båret frugt, og ganske sikkert vil udstillingen her også give udtryk for målbevidst arbejde. Jeg ved, at tiden er vanskelig, og at fremtiden ser mørk og truende ud; men jeg tror, at vi vil finde erhvervenes udøvere parate til at gribe enhver chance”

På den baggrund, mente han, var det udtryk for et særligt vovemod, som amtets borgere og bønder begav sig ud i, ved at samle stationsbyernes erhverv om amtsudstillingen i Grindsted fra den 3. til 11. juli 1926. Men han var fuld af fortrøstning over det allerede præsterede.

Grindsted klædt på til fest

Ved Grindsteds indgangsveje til Kolding, Vejle og Varde var der rejst æresporte og på torvet ud mod Nørregade spændte en ”meget stor og imponerende dobbelt æresport” over vejstykket fra Varde Bank ned mod udstillingsområdet. Gennem hovedgaden vejede flag ved flag og stængerne var forbundet med hinanden med grandguirlander. ”Butikkerne bugnede og strålede som ved juletid”.

150 udstillere var det lykkedes at få til at komme med deres varer. Deriblandt

Dobbelt æresporten på torvet fra Varde Banks bygning over Nørregade. VibeHastrup fabrikere skocreme.

Borgergade med vejende flag og granguirlander mellem flagstængerne.

også en smørdstilling repræsenterende Ribe, Vejle og Ringkøbing amts mejeriforeninger med ca. 130 mejerier. Hedeselskabets aktivitet i området vist på plancher og grafiske tavler. Foreningen "Bedre Byggeskik" havde en udstilling af tegninger og planer af interesse for netop håndværkere og landmænd. De udstillede varer skulle bedømmes af sagkyndige, så der var hæder at komme efter. Også udstillere uden for bedømmelse så deres muligheder ved at være til stede i den ellers for spiritusudskænkning normalt tørslagte by.

På et 6,5 tdr. land stort område nord for torvet ved Nørregade var der opført en "statelig" hovedbygning med sidefløje og i midten et tårn beklædt med kobbertag. På begge sider af den brede grusbelagte hovedindgang lå store grønne græsplæner. Foran var der et solur og et springvand samt en Havtroidfontæne udført af billedkunstneren Hansen-Jacobsen, Vejen. Fontænen er i dag at se på Vejen Kunstmuseum. I hovedhallen bredte sig i midten en mægtig palme, og på alle 4 sider var der udstillinger, ligesom også på første sal. Uden om bygningerne havde landboforeningerne anlagt markforsøg og husmandsforeningerne en forsøgs- have. Mest iøjnefaldende var ifølge pressen "Mit og Marens hjem", en husmandsbolig i formindsket udgave. Bag bygningerne var opført en dansestræde og to restaurationer samt en forlystelsespark.

Afsløring af mindesten for folketingsmand Laurids Rasmussen. Fhv. Statsminister J.C. Christensen holder talen og ses til højre for stenen. I dag står mindestenen ved rutebilstationen.

Besøg af tidligere statsminister J.C. Christensen og kronprins Frederik

Til yderligere at kaste glans over dagene kom både tidligere statsminister J.C. Christensen og kronprins Frederik. J.C. Christensen indviede mindestenen for afdøde, mangeårig folketingsmand, Laurids Rasmussen, der som formand for jernbaneudvalget havde ført loven om jernbaner sejrrikt igennem i det hidtil jernbanetomme rum omkring Grindsted. Hans

Amtmand P. Herschend byder kronprins Frederik velkommen hovedbygningens store hall.

mindesten står i dag meget passende ved den flotte station, bygget som den store centralbanegård. Kronprins Frederik besøgte udstillingen en eftermiddag og fik under sin rundvisning overrakt en jydepotte af pottekonon, da han så ind i hendes lille bindingsværkshus, hvor hun sad og arbejdede. Kronprinsen endte besøget på udstillingen med at sige, "at skulle der byde sig en lejlighed, ville han meget gerne komme igen". Et løfte han indfrie 10 år efter sammen med kronprinsesse Ingrid

Udstilling af vejtrømler og traktorer viser Amtsudstillingens bredde.

Opvisning i hundedressur fra Vejle Politihundeforening.

Kø ved det lille bindingsværkshus, hvor pottemageren arbejder. Kronprinsen får under besøget overrakt en jydepotte.

pladsen. Tombolaen fristede med en Ford Sedan som den store gevinst. I forlystelsesparken bag hovedbygningen var der ”en hel lille Dyrehavsbakke” med gynger og karruseller, ja ”en rovdysamling omfattende 100 dyr med 52 dyrearter bl.a. med løver, sjakaler, isbjørne og slanger” manglede heller ikke. Også andet var på programmet. De to søndage under udstillingen kom henholdsvis Vejle mesterskabs-hold og et Esbjerg-hold, der som modstandere fik et Grindsted-hold forstærket med spillere fra Brande. Begge kampe blev tabt. Vejle politihundeforening havde opvisninger med sine hunde, og Fredericia Regimentsmusikkorps spillede kendte melodier. På de to søndage sluttedes festlighederne af med fyrværkeri.

Indgangen i Nørregade med de to portårne og det solide plankeværk. Hovedbygningen ligger lige bag ved mod vest.

Udstillingens åbningshøjtideligheder

Åbningen af udstillingen skete den 3. juli om eftermiddagen og var ”meget formfuldendt”. Med musik i spidsen gik forretningsudvalg og komiteemedlemmerne fra amtets stationsbyer i procession gennem byen og frem til pladsen foran hovedbygningen, hvor gæster og mange borgere havde samlet sig. Efter en indledende sang tog forretningsudvalgets formand bankbestyrer Thrane ordet. Han takkede for støtten fra de andre af amtets stationsbyer og for den hjælp der også fra anden side var ydet til at iværksætte udstillingen. Uden denne velvilje var det ikke lykkedes. Derpå overdrog han den færdige udstilling til stiftamtmand Herschend, som efter en kort tale udbragte et leve for ”vore danske erhvervsvirksomheder og først og fremmest de erhverv, amtsudstillingen omfatter”. Til hurraråb gik Dannebrog så til tops på de to flagstænger foran hovedindgangen. Efter et recitativ forfattet og fremført af skolebestyrer Futtrup fra real-skolen indtog en mængde mennesker udstillingspladsen.

Ved middagen om aftenen blev der råbt et leve for kongen, hvorefter udstillingens vicepræsident, politimester Thalbitzer satte ord på udstillingens betydning. ”Denne udstilling bærer vidne om et arbejde, der påbegyndtes efter krigen i 1864 og som lød: Hvad udad tabes, skal indad vindes. Under dette motto er det

Laurids Skovs orkester. Skov driver jernbanekiosken og er også byens blæser, når brandmandskabet skal sammenkaldes ved brand.

gennemført, som har skabt betingelserne for denne by og denne udstilling”. En radio opstillet i lokalet bevidnede derpå rækkevidden af ordene, da et indslag fra åbningshøjtideligheden pludselig kunne høres på denne efter aftale med Berlingske Tidende. Efter middagen i teatersalen, som en kreds af borgere ejede og derfor kunne servere spiritus i, gik forsamlingen over i missionshotellets lokaler for at indtage kaffen og sige tak for maden, som også dette hotel havde sørget for. Aftenen afsluttedes ved åen, hvor Falck gav en sprøjteopvisning med sin nye motorsprøjte.

Udstillingens publikumstække og attraktioner

I den og de følgende dage besøgte flere tusinder dagligt udstillingen og Grindsted by. De kom på cykel, i bil og med jernbane. Der kørte ekstratog på alle strækninger, og statsbanerne lod sine tog køre til billig takst de to søndage i udstillingsperioden, hvor der solgtes alt i alt 16.588 banebilletter til og fra byen. 25 dagblade dækkede åbningsbegivenhederne og skrev ofte artikler om dagene. Byen åbnede dørene for interesserede. Det gjaldt bl.a. det nye mønstermejeri, teknisk skole med ”Bedre Byggeskik”, andelsklædefabrikken, elektricitetsværket og eksportslagteriet. Desuden var der adgang til kirken, fra hvis tårn der var ”en herlig udsigt over by og egn”. På museet var udstillet den nyfundne runesten

Den mekaniske by med en arbejdende kulmine giver stof til eftertanke i en tid, hvor kulminearbejdernes strejke i England har udløst en flere måneder lang generalstrejke.

”Grindstedstenen”. På udstillingspladsen kunne man høre om biavl, se udstilling af planteavl, fjerkræ og smørudstilling, følge frugtavl, markbrug og kvægavl, ligesom der var husflid og demonstration af husmoderens bær-syltning samt ”af hvad der kan fås for 25 øre”. For de knap så interesserede var der en mekanisk landsby og en arbejdende kulmine, kaldet Den sorte Diamant. Kulminen var særligt aktuel på grund af den igangværende generalstrejke i England, som skyldtes minearbejdernes modstand mod at få forringet deres vilkår. Også byens biograf var med. Bl.a. vist en film om de 14 Ford-fabrikker, som hver 12 minut færdiggjorde en ny bil, og hvis modeller var opstillet i en stand på

Grindsted Andels Klædefabriks stand med opfordring til at købe dansk.